

نا بۆ بەرگری له بیسەروشویین کردنی بە زۆره ملی پابه‌ندکردنی عێراق بە کارکردن بە ریکه‌وتنی بیسەروشویین کراوانی بە زۆره ملی

ریکخراوی لیبوردنی نیوده‌لمتی و کۆمسیۆنی نیوده‌لمتی بۆ کارووباری بیسەروشویینکراوان و کۆمه‌له‌ی سوپیری دژی به‌رگریکردن، پیشوازی له هه‌نگاوه‌کانی نهم دواییه‌ی حکومه‌تی عێراقی ده‌کهن که گرتونه‌یه‌یه به‌ر بۆ ده‌ستگیرکردنی پرۆسه‌ی جیه‌جی کردنی ریکه‌وتنی نیوده‌لمتی بۆ پارێزگاری کردن له هه‌موو کەسێک له بیسەروشویینکردنی به‌ زۆره ملی. (ئهمه‌ی خوارمه‌ ریکه‌وتنه‌که‌یه).

ریککه‌وتنه‌که ئیستا کاری پیده‌کریت، ئهمه‌ی خواره ره‌زامه‌ندی عێراقه له‌سه‌ر ریککه‌وتنه‌که له ٢٣ ی نوڤه‌مبه‌ری ٢٠١٠. عێراق بووه به بیسته‌مین ولات که کار به‌م ریککه‌وتنه‌ بکات. ئهم ره‌زامه‌ندی هه‌نگاوێکی به‌ بایه‌خه و ناماژیه‌کی روونی حکومه‌تی عێراق به‌ پابه‌ندبوون و به‌هه‌نگاریبوونه‌وه‌ی پراکتیکی تاوانی بیسەروشویینکردنی به‌ زۆره ملی.

کۆنفرانسی سینیپه‌مبه‌ری ٢٠١٢ که وه‌زاره‌تی مافه‌کانی مروڤی عێراقی میوانداری کردبوو به‌ هاوبه‌شی له‌گه‌ڵ کۆمسیۆنی نیوده‌لمتی بۆ کارووباری بیسەروشویینکراوان ناماژیه‌ی هاندانه به‌ به‌ر زکرده‌وه‌ی دایه‌لوگ له نیوان وه‌زاره‌ته‌ پیموئندی داره‌کانی حکومه‌ت و ده‌زگاکانی وولات له عێراق، به‌ به‌زدارای حکومه‌تی هه‌ریمی کوردستان، ده‌باره‌ی جیه‌جی کردنی ریککه‌وتنه‌کانی پیشوو. کۆنفرانسه‌که زمینه‌ سازی کرد بۆ راپۆرتی عێراق بۆ لیژنه‌ی بیسەروشوکرراوانی به‌ زۆره ملی.

ده‌شی نه‌نجامی کۆنفرانسه‌که هاوکاربێت و له‌ بناغه‌یه‌کی به‌ سوود بۆ پیشخستنی گه‌یشتن به‌ دادپه‌روه‌ری و دلنایانی و قه‌ره‌بوکردنه‌وه‌ی ته‌واوی قوربانه‌کانی بیسەروشویینکردنی به‌ زۆره ملی. به‌ تایبه‌تی، پابه‌ندبوون به‌ پیداجوونه‌وه‌ به‌ یاسا ناوخۆیه‌کان بۆ دلنایا بوون له پابه‌ند بوون و گونجانی له‌گه‌ڵ ریککه‌وتنه‌که و پێویسته کار بۆ به‌ر مو پیشخستنی بکریت به‌ زۆترین کات.

سه‌ره‌رای ئه‌وش، عێراق توانستی لیژنه‌ی بیسەروشویینکراوانی به‌ زۆره ملی ریکه‌وتنه‌که بۆ گه‌یشتن و به‌ له‌به‌رچاوترتی پیموئندی تاکیه ناومخۆیه‌کان به‌ کارکردن به‌ هه‌ردو ماده‌ی ٣١ و ٣٢ له ریککه‌وتنه‌که.

عێراق هاندهدریت بۆ به‌جیه‌گه‌یاندنی هه‌ولی زیاتر بۆ دلنایا بوون له دوباره‌نبه‌وه‌ و رێگری له تاوانی بیسەروشویینکردنی به‌ زۆره ملی. که پیکدیت له:

- گرتنه‌به‌ری هه‌نگاوی به‌کلایه‌که‌وه‌ بۆ کۆتایی هێنان به‌ کرده‌وه‌ی بیسەروشویینکردنی به‌ زۆره ملی و لیڤکۆلینه‌وه‌ی ته‌واو له که‌یه‌سه چاره‌سه‌ره‌که‌وه‌کان، و دایه‌نگه‌ی گه‌یشتن به‌ دادپه‌روه‌ری و دلنایایی و قه‌ره‌بوکردنه‌وه‌ی ته‌واوتی بۆ خێزانی قوربانه‌کان.
- ناسینی توانستی لیژنه‌ی بیسەروشویین کراوانی به‌ زۆره ملی بۆ گه‌یشتن و به‌ له‌به‌رچاوترتی پیموئندی تاکیه ناومخۆیه‌کان به‌ کارکردن به‌ هه‌ردو ماده‌ی ٣١ و ٣٢ له ریککه‌وتنه‌که به‌ به‌لاوکردنه‌وه‌ی به‌گۆیره‌ی پێویست.
- دلنایابوون که یاسای عێراقی (کارکردن به‌ ماده‌ی ٢٤ له ریککه‌وتنه‌که) پیناسی "قوربانی بیسەروشویین کراوی به‌ زۆره ملی" که کەسی بیسەروشویینکراو ده‌گرێته‌ خۆ، و هه‌ر تاکێک که نازاری چه‌شتوه به‌ هۆکاری بیسەروشویین کردنی به‌ زۆره ملی.
- دلنایابوون که یاسای عێراقی گرینتی مافی قوربانه‌کان ده‌کات له فه‌راهه‌م کردنی قه‌ره‌بوی ته‌واو (به‌ قه‌ره‌بوی ماددی و ئاساییکردنه‌وه‌ی بۆ دۆخی جاران و بنیاتنه‌وه‌ و رازیکردن و گرینتی دوباره‌نبه‌وه‌).
- دلنایابوون له کارکردن به‌ جیه‌جی کردنی ریککه‌وتنه‌که به‌ گرینتی ئه‌وه‌ی که هه‌موو تاوانبارانی تێوه‌گه‌لاو و یاسا مه‌دنه‌ی وخێزانه‌کان و هه‌روه‌ها سیاسه‌ت و پراکتیزمکردنی گونجاو بێت له‌گه‌ڵ زۆرێک له پابه‌ندبوونه قه‌بوولکراوه‌کانی عێراق دا کاتێک که ده‌چینه‌ ناو ریککه‌وتنه‌که، و له‌ناو ئه‌وانی تردا ده‌بیت ریکه‌وتنی بیسەروشویینکراوانی به‌ زۆره ملی به‌ شیوه‌یه‌کی جیاواز و سه‌ر به‌خۆ ریکه‌وتنه‌ی یاساکی تاوانی ناوخۆیی.
- دلنایا بوون که یاسا ئاساییه‌کانی دادگاکان ده‌سه‌لاتبێن هه‌بیت به‌سه‌ر تاوانی بیسەروشویین کردنی بیسەروشویینکراوانی به‌ زۆره ملی و یان وه‌کو تاوان له ژێر یاسای نیوده‌لمتی و یان وه‌ک تاوان دژی مروڤایه‌تی.

- دلتيا بوون كه چوار چنوهى ياساى بيسهرو شوينكر اوى بهزورملى ريكخستنى تاوانكه بكات له ناو ئهوانى تر دا، پرهنسيپى پهيوندى دار بو آ- پابهند بوون به خو بهدهستهوه دان يان دادگا، ب- دادگاى نيودهولملى ج- ريگه نهدان به بچوكر دنهوهى ياساكان.
- دلتيا بوون كه ئه كسانهه كه تيو مگلون له تاوانى بيسهرو شوينكر دنى به زورملى له دادگاى سهريازى داداگايى نهكرين.
- دلتيا بوون كه ياساى سزادانى تاوانبارانى تاوانى بيسهرو شوينكر دنى به زورملى، تاوانباران به سزاي عاديلانهه خويان بگهيننيت جگه له سزاي له سزادار هدان نهينت.
- دلتيا بوون كه هنج دهسه لاتيگ يان لايهنيكى حكومتى گشتى دهسه لاتي لئوخوشبونى نهينت له سهر تاوانبارانى بيسهرو شوينكر دنى بهزورملى، به ههمان شيوه عيراق پيوسته دلنبايى بدات كه داواكارى گشتى دهر فتمى دهر باز بوون نهرمخسنييت بو تاوانباران.
- رهمندى دهر برين له سهر ريكهوتنى 1968 به ريگه نهدان به بچووك كردهوهى رولى دادگاكان يان تاوانى جهنگ يان ههر تاوانى تى دزى مرؤقاييهتى، بهممش وا له عيراق بكرنيت كه ريكهوتنهكه به تهواوى جيبهجي بكات، و ناسينى تاوانى بيسهرو شوين كرنى به زورملى و لك تاوان دز به مرؤقاييهتى.
- ريكخراوهكانى كه نيمزايان كردهوه خوارهوه چاوهروانى ههولى بهردهوامى عيراقن له چار سهري تهواوتى كيشهه بيسهرو شوين كرنى به زورملى، له ههمان كاتدا، ريكخراوهكانمان هاوكارى دايلوگ و پيشكهشكر دنى پشتگيرى پيوست دهبن بو يارمهتيدانى عيراق له كؤبونوهكانى پهوستيونى نيودهولملى و دزايهتى كرنى بيسهرو شوين كرنى به زورملى.
- ريكخراوى لئبور دنى نيودهولملى پهراوى زانبارى (1) پيشكهشى عيراقى كردهوه له جيبهجيكر دنى ريكهوتنهكه به گويرهه ياساى ناوخويى، كؤپى نيمزايان به زمانى عمرهه بهه (2)، رينمايى به سوودى تيدايه بو عيراق كه چون ريكهوتنهكه جيبهجي بكات، به ياسا و به كردهه، عيراق پابهنده به ريكهوتنهكه و به ياسا و ستاندهرده نيودهولمليه پهيونديدار مكان.

14 ديسه مبه رى 2012

دادگا

كؤمسيونى نيودهولملى بو كاروبارى بيسهرو شوينكر اوان

ريكخراوى لئبور دنى نيودهولملى

1. ريكخراوى لئبور دنى نيودهولملى، نسا بو بهرگرى بو بيسهرو شوينكر دنى به زورملى، پهراوى كاراكر دنى جيبهجي كرنى ريكهوتنه نيودهولمليهكه بو پاراستنى ههمو كسينك له بيسهرو شوين كرنى به زورملى. (فههرستى IOR51/006/2011 له ئؤفهمبهه رى 2011)

<http://www.amnesty.org/en/library/info/IO51/006/2011/en>

2. پيشكهشى دهسه لاتدارانى عيراق كراوه له ميانى كونفرانسكه " نا بو دهر باز بوونى بيسهرو شوينكر دنى به زورملى" له 16 و 17 سينيته مبهه رى 2012 ليره ببينه:

<http://www.amnesty.org/en/library/asset/IO51/006/2011/en/f3126fae-4cd1-4070-8833-d4e3ea717339/ior510062011ar.pdf>